

WSKAZÓWKI DLA UCZESTNIKÓW PROJEKTU

 ZIELONA ŁAWECZKA
EDYCJA 2023

Spis treści

WSTĘP	2
JAK SIĘ ZORGANIZOWAĆ?.....	2
JAK PRZYGOTOWAĆ PLAN ARANŻACJI – CZYLI FUNKCJE MIEJSCA „WYPOCZYNKOWEGO”	3
WYBÓR MIEJSCA	4
DOBRE MIEJSCA	4
NIEWŁAŚCIWE MIEJSCA	5
NASŁONECZNIENIE I PRZEWIETRZANIE	6
ISTNIEJĄCA ROŚLINNOŚĆ	6
OGRANICZENIA.....	7
UZBROJENIE TECHNICZNE.....	7
KOMPOZYCJA	8
WYBÓR POZOSTAŁYCH ELEMENTÓW MAŁEJ ARCHITEKTURY PODWÓRKOWEJ	9
LISTA SPRAWDZAJĄCA DLA ŁAWECZKI	9
JAKIE GATUNKI WYBRAĆ?.....	10
DRZEWA	11
KRZEWY	12
KWIETNIKI I RABATY BYLINOWE	13
LISTA SPRAWDZAJĄCA DLA NASADZEŃ	15
PROJEKTOWANIE I CO DALEJ?	15
SADZENIE ROŚLIN	16
LISTA SPRAWDZAJĄCA PRZED SADZENIEM.....	19
JAK PIELEGNOWAĆ PODWÓRKOWY OGRÓDEK?	19
KONSERWACJA.....	19
PIELEGNACJA ROŚLIN	20
PIELEGNACJA ROŚLIN WIOSNĄ	21
PIELEGNACJA ROŚLIN LATEM.....	21
PIELEGNACJA ROŚLIN JESIENIĄ	21
PIELEGNACJA ROŚLIN ZIMĄ	22
LISTA SPRAWDZAJĄCA PRZYGOTOWANIE NA KOLEJNE PORY ROKU.....	22
UFF, UDAŁO SIĘ!!!	22

WSTĘP

Sielski, zaciszny ogród z dzieciństwa? Jak wyobrażamy sobie nas w tym ogrodzie? Pośród kwiatów, z promieniami słońca przemykającymi pomiędzy kołyszącymi się w delikatnym letnim wietrze liśćmi drzew. Z ulubioną książką w rękach, albo z przyjaciółmi u boku. Na ulubionej ławeczce...

Czy podobny nastrój można wyczarować na podwórku osiedlowym? I dlaczego mielibyśmy się tym zająć? Co wreszcie zrobić, żeby stworzony wspólnymi siłami, podwórkowy ogród przetrwał jak najdłużej?

Wiele podwórek w Polsce sprawia wrażenie „pozbawionych gospodarza”. Równie często mieszkańcy chcieliby mieć na podwórku ogród, albo przynajmniej jego namiastkę, zwykłą ławkę otoczoną zielenią, na której „babcia-sąsiadka” mogłaby usiąść, a może poczytać najmłodszym mieszkańcom bajki... I zupełnie nie wiedzą, od czego zacząć, aby takie miejsce stworzyć i zachować w dobrej kondycji.

„Na próżno się cieśla mocuje, jeśli Pan Bóg domu nie zbuduje” – mówiło dawne góralskie przysłowie. Jest w nim głęboka mądrość, bo żeby coś zbudować, najpierw trzeba poczuć się gospodarzem, wziąć odpowiedzialność za miejsce, które zostało nam powierzone, w którym przyszło nam żyć. Psychologowie środowiskowi powiedzieliby „zacząć identyfikować się z miejscem”. Identyfikować się, to znaczy nie tylko uznawać przestrzeń za swoją, ale pokochać ją, jakby uznać za kawałek siebie samego. Człowiek bowiem, z natury swojej jest kreatywny i realizuje się jako gospodarz. Gospodarz identyfikuje się ze swoim gospodarstwem, dba o nie, nie dopuszcza do destrukcji, zapobiega aktom wandalizmu, dokonuje niezbędnych napraw. Ale przede wszystkim, nie ustaje w kreacji, wciąż ulepszając swoje miejsce na Ziemi, czyniąc go pięknym.

Osią, wokół której toczy się życie podwórka, jest nasza Zielona Ławeczka. Chcemy pomóc powstającym wspólnotom rozpocząć przygodę z budowaniem własnego ogrodu. Dlatego ogłaszamy konkurs na aranżację miniogrodu... z ławeczką w roli głównej.

JAK SIĘ ZORGANIZOWAĆ?

Niezwykle istotne jest to, aby miejsca kameralnego wypoczynku kształtowane były przez tę grupę mieszkańców, która docelowo będzie z niej korzystać. Pozwoli to na pełniejsze dopasowanie sposobu zagospodarowania danej przestrzeni do potrzeb i oczekiwań użytkowników. Zapewnienie poczucia komfortu wypoczynku bezpośrednio przełoży się na podwyższenie poczucia bezpieczeństwa, wywołując zachowania pozytywne. Dbanie o dane miejsce będzie tym przyjemniejsze, im mocniej się z nim zwiążemy już na początku – na etapie wyboru właściwej lokalizacji, opracowania pomysłu na zagospodarowanie, a zakończywszy na ukształtowaniu miejsca razem z naszymi sąsiadami. Taka wspólna inicjatywa sprawi, że wymierne efekty dostrzegalne będą niemal od zaraz – utrwalenie naszego związku z miejscem zamieszkania da nam jednocześnie poczucie satysfakcji z wysiłku podjętego wspólnymi siłami.

INFORMACJA, INFORMACJA I JESZCZE RAZ INFORMACJA

Przede wszystkim trzeba ustalić, co na to pozostali sąsiedzi, a więc zadbać o informację. Trzeba napisać o Waszym pomysle kilka zwięzłych zdań, ustalić termin spotkania (najlepiej w dzień powszedni po południu, kiedy większość sąsiadów jest w domu), wydrukować tę informację i przypiąć w widocznym miejscu (wejście do budynku, altana śmietnikowa), a najlepiej: wrzucić Wszystkim do skrzynek pocztowych.

Do tego trybu informowania trzeba wszystkich (i siebie też) przyzwyczaić. Niech wejdzie nam w nawyk informowanie nieuczestniczących w przedsięwzięciu sąsiadów, co chcemy zrobić, co zostało już zrobione i co jeszcze pozostało do zrobienia. To pozwoli uniknąć niedomówień, plotek, a w konsekwencji nieporozumień i konfliktów.

SPOTKANIE GRUPY INICJATYWNEJ

Najlepiej niech ma miejsce na neutralnym gruncie. Pobliska kawiarenka, podwórko, a nawet suszarnia czy strych, będą doskonałe. Jeśli zjawi się 5-7 osób, możemy uznać to za sukces. Porozmawiajmy o tym, co powinno się znaleźć na podwórku, a czego nie powinno tam być. Może któryś starszy sąsiad pamięta lata świetności podwórkowego ogrodu? A może chcemy czegoś nowego, czego nigdy wcześniej nie było?

Dołóżmy wszelkich starań, by nie mówić o przyczynach złego stanu rzeczy. Nie pora na to, a z pewnością rozeszlibyśmy się zrezygnowani, jeśli nie skłóceni.

Będziemy potrzebować kompetencji do projektowania, budowania, sadzenia roślin i opiekania się nimi. Pochwalmy się więc, co kto umie zrobić (wyobraźnia przestrzenna, rysowanie, majsterkowanie, pasja ogrodnicza), wyznaczmy osoby odpowiedzialne za poszczególne etapy naszych wspólnych działań.

Spotkanie nie powinno trwać dłużej niż dwie godziny, inaczej na następne nikt nie przyjdzie... A trzeba będzie zorganizować kilka spotkań, choćby dla poinformowania o tym, co zostało zrobione i czego jeszcze potrzebujemy.

JAK PRZYGOTOWAĆ PLAN ARANŻACJI – CZYLI FUNKCJE MIEJSCA „WYPOCZYNKOWEGO”

Nawet niewielka, z pozoru samotna, ławeczka często pełni niezwykle ważną rolę w przestrzeni osiedla.

Z jednej strony może stać się miejscem integracji określonej grupy mieszkańców – przeciwdziałać anonimowości, umożliwić nawiązywanie więzi sąsiedzkich i uzyskanie poczucia bliskości, a przede wszystkim wpływać na lepsze poznanie się nawzajem. Jako ulubione miejsce spotkań może funkcjonować odmiennie o różnych porach dnia, zapraszając do odpoczynku i wspólnych rozmów zarówno osoby dojrzałe i starsze, jak również dzieci, sprzyjając przez to integracji pokoleń. Z drugiej strony, usytuowana we właściwym miejscu, może stać się niezwykle atrakcyjnym elementem kształtującym niewielki zakątek w rozległej

przestrzeni osiedla. Roślinna oprawa ławeczki sprawi, że kompozycja ta będzie łatwo zauważana, rozpoznawalna z daleka i przyciągająca uwagę, a przez to stanowiąca formę zaproszenia do skorzystania z niej wtedy, gdy przyjdzie nam na to ochota.

WYBÓR MIEJSCA

Aby uniknąć nieporozumień i konfliktów w przyszłości, najlepszym rozwiązaniem będzie współpraca wszystkich przyszłych użytkowników ławeczki już na etapie podejmowania decyzji o wyborze miejsca jej usytuowania. Porozumienie to ułatwi dalsze postępowanie i utwierdzi nas w przekonaniu, że zmierzamy do właściwie obranego celu.

W przestrzeni osiedla mieszkaniowego ławkę można postawić w różnych miejscach i otoczeniu, a ostateczna decyzja o jej lokalizacji wcale nie jest łatwa. Głównym warunkiem do spełnienia będzie takie jej ustawienie, które zapewni użytkownikom jak najlepsze warunki wypoczynku w atrakcyjnym otoczeniu. Wybór miejsca powinien być starannie przemyślany i eliminować wszelkie kolizje z innymi funkcjami realizowanymi w sąsiedztwie. W pierwszej kolejności należy wybrać miejsce łatwo dostępne, niesprawiające zbyt wielu trudnień na drodze dojścia. Dotyczy to zwłaszcza osób, które poruszają się wolniej lub są mniej sprawne.

Ostateczny wybór miejsca lokalizacji ławeczki uzależniony jest od wielu czynników, na które trzeba zwrócić szczególną uwagę. Wiele sytuacji będzie wymagało kompromisu!

DOBRE MIEJSCA

Najbardziej bezpiecznym i komfortowym miejscem na postawienie ławeczki służącej odpoczynkowi jest płaski teren, do którego łatwo można dojść i po którym można poruszać się bez większych trudnień.

Jej usytuowanie przy istniejącej szerokiej ścieżce lub na jej zakończeniu będzie znacznym ułatwieniem – wyeliminuje problem związany z układaniem dodatkowej nawierzchni, albo przeskakiwaniem przez pas trawnika. Jeśli ścieżka jest wąska (1-1,5 m) ustawiona na niej ławeczka na pewno będzie utrudniać przejście. Rozwiązaniem jest usytuowanie jej na specjalnie przygotowanym miejscu przylegającym bezpośrednio do ścieżki (lub w jej rozszerzeniu), poza jej brzegiem. Głębokość takiego miejsca powinna wynosić nawet około 1 m, aby zmieściła się w jego obrębie nie tylko ławeczka, ale i zwisające nogi siedzących na niej osób. Nawierzchnia pod ławeczką powinna być również utwardzona. Postawienie jej na trawie lub innym miękkim podłożu ograniczy stabilność, a wydeptana nawierzchnia nie będzie wyglądać zbyt atrakcyjnie – zwłaszcza wtedy, gdy z ławeczki będziemy często korzystać.

Wykorzystanie istniejącego lub stworzenie dodatkowo niewielkiego placyku, na którym stanie ławeczka, pozwoli na zebranie się w jej otoczeniu większej liczby osób. Trzeba się jednak liczyć z faktem, iż nie wszyscy będą mogli na niej usiąść w tym samym czasie. Ustawienie ławeczki na wprost zakończenia ścieżki sprawi, że ona i osoby z niej korzystające będą bardziej widoczne. Postawiona równolegle do ścieżki, na małym placyku, będzie nieco schowana, zwłaszcza wtedy, gdy posadzimy wokół niej rośliny.

Do ustawienia ławeczki możemy wykorzystać miejsca przy tzw. „ślepych” ścianach budynków lub nie użytkowanych dotychczas ich narożników – miejsca o niewykorzystanym potencjale. Można tu stworzyć unikalne zakątki kameralnego wypoczynku, osłonięte z jednej lub nawet z dwóch stron przed palącym słońcem i wiatrem.

Jeśli droga dojścia do klatki schodowej obejmuje dystans kilku lub nawet kilkunastu metrów, ławeczkę można ustawić również przy takiej ścieżce – w pewnym oddaleniu od wejścia. Będzie wtedy mogła służyć jako punkt spotkań sąsiadów z jednego budynku, miejsce oczekiwania dla gości, a starszej osobie lub opiekunowi z małym dzieckiem, spacerującym po terenie osiedla, umożliwi krótkotrwały odpoczynek.

NIEWŁAŚCIWE MIEJSCE

Dokonując wyboru miejsca, w którym ustawimy ławeczkę, należy unikać wszelkich kolizji i uciążliwości – zarówno dla odpoczywających na ławce, jak i pozostałych mieszkańców osiedla!

Ławeczki, która ma służyć kameralnemu odpoczynkowi, lepiej nie ustawiać przy głównej drodze o dużym natężeniu ruchu pieszego lub ścieżce wiodącej do często użytkowanych miejsc np.: przy drodze osiedlowej o charakterze tranzytowym, która łączy daną część osiedla z dojściem do przystanku autobusowego, przejścia dla pieszych, czy sklepu. Dodatkowo, nie można ustawić jej zarówno na, jak i bezpośrednio przy skrzyżowaniu dróg – przy takim „węźle komunikacyjnym” będziemy się czuć niekomfortowo. Duża liczba osób przechodzących non-stop i w różnym tempie będzie rozpraszać uwagę odpoczywających na ławce i szybko zniechęci ich do pozostania tu przez dłuższy czas. Miejsce takie obniży jakość naszego wypoczynku i sprawi, że będziemy się czuć nadmiernie obserwowani przez przechodniów.

Nie sprawdzą się także inne miejsca związane z gromadzeniem się i przebywaniem w ich obrębie dużej liczby użytkowników w jednym czasie. Dotyczy to bezpośredniego sąsiedztwa miejsc i obiektów o funkcjach związanych z aktywnym spędzaniem czasu i grami zespołowymi, takich jak place zabaw dla dzieci, czy boiska sportowe. Ciągły ruch i hałas może zagłuszać sąsiedzkie rozmowy i niepotrzebnie odwracać uwagę.

Jeszcze bardziej uciążliwe dla użytkowników ławeczki może okazać się jej lokalizacja w bezpośrednim sąsiedztwie drogi kołowej, parkingu osiedlowego i placów manewrowych, a nawet kilku miejsc postojowych zajmowanych przez samochody. Nieprzyjemny będzie w tym przypadku nie tylko zapach spalin, ale także hałas i ograniczony widok blokowany przez pojazdy.

Nie wolno zastawiać ławeczką podjazdu dla osób niepełnosprawnych i towarzyszących im fragmentów nawierzchni, na których konieczne jest manewrowanie wózkami inwalidzkimi. Nie można także blokować ustawieniem ławki podjazdów dla wózków dziecięcych oraz łatwego dostępu do schodów, nawet jeśli jest to tylko jeden lub dwa stopnie.

Ławeczka nie może blokować łatwego otwierania drzwi, w tym drzwi awaryjnych (stanowiących element drogi ewakuacyjnej), przejścia ani dojścia do klatki schodowej, a także wszelkich pomieszczeń gospodarczych i innych, nawet tych użytkowanych okazjonalnie.

Podjmując decyzję o wyborze miejsca ustawienia ławeczki należy pamiętać również o tym, że jej użytkownicy także mogą hałasować. Aby uniknąć konfliktów z sąsiadami nie można jej postawić tuż pod oknami mieszkań, ponieważ głośne rozmowy i śmiechy będą uciążliwe zarówno dla mieszkańców parteru, jak i wyższych pięter budynku.

Na obniżenie komfortu wypoczynku wpłynie na pewno bezpośrednie sąsiedztwo śmietnika, do którego co chwilę będą podchodzić inni mieszkańcy, oraz któremu może towarzyszyć niezbyt miły zapach i mało atrakcyjny widok. Ławeczka ustawiona tuż przy placu gospodarczym będzie funkcjonować jako element obsługujący realizowane tu specyficzne czynności. Miejscem odpoczynku mogłaby się stać tylko wtedy, gdy nikt nie będzie w tym samym czasie trzepać dywanów, wynosić śmieci, ani naprawiać w tym miejscu różnych urządzeń – a takie chwile należą do rzadkości.

Usytuowanie ławeczki w miejscu nieosłoniętym z żadnej strony, w otwartej rozległej przestrzeni, jest również niewskazane. Co prawda, łatwo ją wtedy zobaczyć i do niej dotrzeć, ale przecież nie wszyscy lubią być obserwowani z każdej strony. Taka lokalizacja na pewno ograniczy nasze poczucie prywatności, które w tej sytuacji byłoby niezwykle pożądane.

NASŁONECZNIE NIE I PRZEWIETRZANIE

W grupie czynników niekorzystnych wyróżnić należy także te związane z pozostałymi cechami danego terenu, głównie z mikroklimatem miejsca.

Ławki można ustawiać zarówno w miejscach mocniej nasłonecznionych, jak i ocienionych – wybór będzie uzależniony od potrzeb i oczekiwań użytkowników. Podstawową zasadą jest w tym przypadku unikanie warunków skrajnych. W upalne dni nadmiar słońca odstraszy potencjalnych użytkowników z powodu zbyt wysokiej temperatury. Przebywając w miejscu zacienionym w pochmurny dzień znacznie mocniej odczujemy chłód, czy wilgoć, a mała ilość naturalnego światła może nas niepotrzebnie zasmucić. Rozwiązaniem tej trudnej sytuacji może być taki wybór miejsca ustawienia ławeczki, w którym warunki świetlne ulegną zmianie w ciągu dnia, np.: rano będzie ono mocniej nasłonecznione, a po południu stopniowo zacznie pojawiać się tu cień. Pomoże w tym także lokalizacja siedziska przynajmniej częściowo pod koroną drzewa rzucającego nieco cienia.

W podobny sposób możemy próbować przeciwdziałać niekorzystnemu wpływowi wiatru na komfort odpoczynku na ławce. Jej ustawienie w miejscu silnie przewietrzonym sprawi, że nie będziemy z niej zbyt często korzystać. Jednym ze sposobów ograniczania tych uciążliwości będzie osłona ławeczki za pomocą konstrukcji – trejażu lub pergoli porośniętych pnączami. W miejscach silnie zacienionych, ale też dość wąskich, nie należy osłaniać ławeczki od góry, aby nie potęgować niekorzystnych odczuć i wrażeń wizualnych. Warto wtedy pomyśleć o zaaranżowaniu takiego miejsca grupami atrakcyjnych, ale niższych roślin cieniulubnych, takich jak krzewy, rośliny okrywowe i atrakcyjnie kwitnące byliny.

ISTNIEJĄCA ROŚLINNOŚĆ

Do grupy elementów, które możemy starać się wykorzystać do stworzenia atrakcyjnej oprawy dla naszej ławeczki należy zaliczyć istniejącą roślinność, a zwłaszcza atrakcyjne drzewo lub pięknie kwitnącą grupę krzewów.

W takim przypadku trzeba jednak pamiętać, aby ustawiając ławeczkę i mocując ją do podłoża nie uszkodzić systemu korzeniowego roślin, bo może to wpłynąć na osłabienie ich kondycji. A nie chcemy ich przecież zniszczyć! Również dosadzanie roślin, stanowiących uzupełnienie wymyślonej przez nas kompozycji, wymagać będzie zachowania ostrożności i precyzji przy wykonywaniu prac terenowych.

OGRANICZENIA

W przestrzeni osiedla mieszkaniowego istnieją już pewne formy zagospodarowania terenu, do których musimy się odnieść.

Część z nich może ułatwić nam wygospodarowanie atrakcyjnego miejsca dla lokalizacji ławeczki, a niektóre nam to uniemożliwią. Wśród kryteriów wyboru miejsca, oprócz względów kompozycyjnych, należy wziąć pod uwagę również uwarunkowania techniczne i ekonomiczne.

UZBROJENIE TECHNICZNE

Ograniczeniem, o którym często zapominamy, jest obecność elementów uzbrojenia terenu usytuowanych tuż pod powierzchnią ziemi. Cały system instalacji i przewodów doprowadzających media do naszych domów i urządzeń terenowych (np.: latarni oświetlających alejki osiedlowe), ma swój określony przebieg. Lokalizacja ławeczki na którejkolwiek z tych instalacji będzie niewłaściwa, o czym przekonamy się przy pierwszej awarii – trzeba ją będzie przestawić.

Sadzenie roślin na przewodach podziemnych jest niedopuszczalne, a konsekwencje będą niekorzystne dla obu grup elementów. Systemy korzeniowe drzew i dużych krzewów będą niszczyć instalacje oraz ograniczać do nich dostęp dla służb dokonujących napraw. Również częste przesadzanie roślin, nawet tych małych, podwyższy koszty ich utrzymania i wpłynie niekorzystnie na ich stan zdrowotny. Rośliny starsze mogą tego nie przetrwać. Obecność podziemnych przewodów ograniczy jednocześnie wzrost roślin oraz ich bezpośredni dostęp do podłoża i składników odżywczych.

Podobna sytuacja dotyczy sadzenia roślin zbyt blisko istniejących w terenie elementów małej architektury i budynków. Korzenie będą niszczyć ich fundamenty, a nadmiernie rozrastające się korony drzew uszkodzą elewacje, albo znacznie zasłonią dostęp naturalnego światła do mieszkań. Konieczna jest zatem znajomość minimalnych odległości sadzenia drzew i krzewów od elementów uzbrojenia terenu i różnych obiektów.

Tab. 1 Dopuszczalne minimalne odległości sadzenia drzew i krzewów od różnych obiektów i elementów infrastruktury technicznej*

Nazwa obiektu / elementu	Drzewa	Krzewy
Nazwa obiektu / elementu	5,0 m	1,5 m
Zabudowa o wysokości powyżej 7 m	4,0 m	1,5 m

Zabudowa o wysokości poniżej 7 m	4,0 m	1,0 m
Ogrodzenia o wys. 2 m i wyższej	1,0 m	0,5 m
Ściany oporowe, strome skarpy, tarasy	2,0 m	2,0 m
Sieć oświetleniowa	0,75 m	0,4 m
Krawędzie ścieżek	2,0 m	2,0 m
Wodociąg, przewód gazowy, sieć ciepła	2,0 m	1,5 m
Kanalizacja	2,0 m	nie kolidują
Podziemny kabel energetyczny i telekomunikacyjny	5,0 m	nie kolidują

* na podstawie: Korzeniewski Wł. „Odległości między obiektami budowlanymi i urządzeniami technicznymi”, Centralny Ośrodek Informacji Budownictwa, Warszawa 2002.

KOMPOZYCJA

Ławeczka ustawiona w wybranym miejscu wymaga dopełnienia go roślinnością. Sposobów, jak dobrać i połączyć ze sobą wszystkie elementy, jest wiele. Efekt końcowy powinien być na tyle atrakcyjny, aby nie tylko podwyższyć walory wizualne danego miejsca, ale także zachęcić nas do odpoczynku właśnie tu.

Podstawę kompozycji roślin powinny tworzyć te najbardziej trwałe, jak drzewa i krzewy, które jednocześnie będą wymagały mniej zabiegów pielęgnacyjnych. Możemy ograniczyć naszą aranżację właśnie do nich lub dopełnić o grupy wieloletnich bylin zimujących w gruncie. Rośliny te mogą także stworzyć doskonałe tło dla innych – jednorocznych, które dodatkowo będziemy mogli wymieniać co sezon wpływając tym samym na zmianę charakteru otoczenia ławeczki. Będzie to jednak wiązało się z podwyższeniem kosztów ponoszonych na utrzymanie takiej kompozycji.

Rośliny możemy sadzić naśladując formy regularne oparte o linie proste prowadzone równoległe, prostopadle lub pod innym wspólnym kątem, albo swobodne – oparte o układ linii miękko i płynnie przenikających się nawzajem. Niezależnie od przyjętego stylu warto pamiętać o cechach gatunkowych roślin, które ostatecznie zadecydują o sposobie łączenia ich ze sobą. Warto skorzystać z katalogów roślin i publikacji opisujących różne gatunki roślin i ich cechy plastyczne. Kompozycja nie powinna być zdominowana zarówno przez nadmierną liczbę roślin, zmienność ich form, jak również różnorodność zastosowanych kolorów. Wprowadzi to wrażenie chaosu i w efekcie nie będziemy wiedzieli, na co tak naprawdę powinniśmy patrzeć.

Zabiegiem porządkującym może być zastosowanie 1 lub 2 roślin kluczowych, zebranych w większe grupy o wspólnych cechach – np. średniej wysokości krzewy o stonowanej zielonej barwie liści. Będą one stanowiły podstawę kompozycji i tło do wyeksponowania pozostałych roślin. Warto taki układ dopełnić niższymi bylinami zakwitającymi stopniowo co 2-3 tygodnie od wiosny do jesieni, aby przez cały sezon otoczenie ławeczki nie tylko było piękne, ale zaskakiwało nas zmiennością wraz z upływem kolejnych miesięcy. Aby uniknąć wrażenia

monotonii rośliny powinniśmy różnicować pod względem wielkości i pokroju. Te wyższe powinny znajdować się z tyłu, aby nie zasłaniać tych niższych posadzonych przed nimi, ale równie atrakcyjnych.

Kompozycje roślinne mogą być złożone z roślin o liściach i kwiatach dobranych z odcieni i tonów jednego lub zbliżonych kolorów (np. łącząc czerwień z odcieniami pomarańczowego i żółtego), także tych o barwach pastelowych (odcieni fioletu, różu i niebieskiego) – aranżacja zyska wtedy charakter bardziej spokojnej. Układy wielobarwne, dzięki wprowadzonym kontrastom np. pomiędzy odcieniami fioletu i błękitu w połączeniu z żółtym, znacznie ożywiają otoczenie zdominowane przez szare ściany budynków oraz zacienione zakątki.

Niezwykle istotny jest zarówno dobór roślin zastosowanych tuż przy ławeczce, jak i tych, które będziemy obserwować siedząc na niej. Element roślinny przyciągający nasz wzrok powinien stanowić dopełnienie całości kompozycji.

WYBÓR POZOSTAŁYCH ELEMENTÓW MAŁEJ ARCHITEKTURY PODWÓRKOWEJ

Jakie cechy powinny spełniać umieszczane na osiedlowych podwórkach elementy małej architektury?

Wyposażenie to powinno być przede wszystkim bezpieczne. Nieważne jak piękny jest przedmiot, który chcemy umieścić w przestrzeni, jeżeli nie spełnia on wymogów bezpieczeństwa. Wymogi te to między innymi stabilność instalowanych elementów, brak ostrych krawędzi, brak widocznych i łatwo dostępnych części instalacji elektrycznej, brak łamliwych części. W następnej kolejności powinniśmy zwrócić uwagę na użyteczność wyposażenia, jakie chcemy umieścić w przestrzeni. Mała architektura, jaką stosujemy powinna być dostosowana do potrzeb osób, które będą z niej korzystały. Tak więc, przykładowo, ławki usytuowane w przestrzeni osiedli, w których mieszka duża liczba osób starszych powinny być wyposażone w stabilne podłokietniki, które ułatwią wstawanie. Ważnym aspektem wyposażenia jest również jego estetyka dostosowana do charakteru miejsca, aby element usytuowany na podwórku stanowił jego integralną całość. Warto zadbać zatem o koszt na śmieci, stojak na rowery i inne niezbędne elementy wyposażenia.

LISTA SPRAWDZAJĄCA DLA ŁAWECZKI

Spis zagadnień, o których powinniśmy pamiętać przy lokowaniu ławeczki na naszym terenie.

Sprawdź, czy ławeczka:

- nie jest ustawiona zbyt blisko śmietnika lub placu gospodarczego
- nie jest ustawiona zbyt blisko okien mieszkań sąsiadów
- nie jest ustawiona zbyt blisko wejścia do klatki schodowej
- nie będzie utrudniała dostępu do np. pomieszczeń gospodarczych
- nie będzie zagradzała łatwego przejścia do stref osiedla o innych funkcjach

- nie jest ustawiona zbyt blisko placu zabaw, boiska lub innych intensywnie użytkowanych miejsc narażonych na hałas i nadmierny ruch
- nie jest ustawiona zbyt blisko miejsc postojowych dla samochodów i zbiorowych parkingów
- nie jest ustawiona zbyt blisko intensywnie użytkowanych, ruchliwych dróg dojazdowych, placów manewrowych dla pojazdów itp.
- nie blokuje dojazdu dla samochodów i służb oczyszczania miasta
- nie jest ustawiona zbyt blisko istniejących drzew i krzewów
- nie sąsiaduje zbyt blisko z sieciami podziemnymi i przewodami, co uniemożliwi posadzenie roślin
- nie będzie stała w miejscu nadmiernie nasłonecznionym lub zacienionym przez większą część dnia
- nie będzie stała w miejscu narażonym na przeciągi
- komponuje się z innymi elementami wyposażenia w bezpośrednim otoczeniu

JAKIE GATUNKI WYBRAĆ?

Dostępnych jest wiele roślin, które będziemy mogli posadzić w otoczeniu ławeczki. Dokonując wyboru warto zwrócić uwagę na ich cechy gatunkowe, wymagania glebowe i potrzeby związane z warunkami świetlnymi, a także wymagania dotyczące ich pielęgnacji.

Jakość sadzonki

Drzewa, które chcemy posadzić, powinny mieć wykształcony właściwy pokrój, ich korona ma być równomiernie rozwinięta, symetryczna, o prawidłowym dla danego gatunku kształcie.

Należy dobierać rośliny z gatunków rodzimych, w odmianach o cechach i pokroju wykazujących większą odporność na warunki miejskie lub charakteryzujących się ciekawym kolorem liści, pni, itp. W doborze należy przewidzieć odpowiedni udział gatunków rodzimych owocujących, stanowiących (szczególnie zimą) bazę pokarmową dla ptaków.

Wybór danych gatunków roślin powinien uwzględniać również to, w jaki sposób funkcjonuje najbliższe otoczenie. Nie wolno sadzić, np. przy szkołach, przedszkolach i placach zabaw dla dzieci drzew o atrakcyjnych, ale trujących owocach, brudzących nawierzchnie i samochody.

Na terenach zieleni zabytkowej dobór gatunków dokonywany jest w uzgodnieniu z właściwymi służbami konserwatorskimi (Wojewódzki Konserwator Zabytków lub Miejski Konserwator Zabytków).

Nie kupuj drzew, które:

- szybko się rozrastają, osiągają duże rozmiary i trzeba będzie je ogłowić lub w niedługim czasie skracać ich przewodnik,
- niskiej jakości (z połamanymi gałęziami, porażonych grzybami, zaatakowanych przez szkodniki, z niewłaściwie przebarwionymi liśćmi, z popękana korą, ze starymi ranami na pniu i gałęziach, o zbyt małej bryle korzeniowej i grubymi korzeniami owijającymi się spiralnie wokół bryły, np. w doniczce),
- drzew szczepionych na pniu, o zdeformowanym pokroju, z czasem ulegającym deformacjom (wyjątkiem są m.in.: robinia akacjowa ‘Umbraculifera i wiśnia osobliwa odm. kulista).

W przypadku krzewów, czy roślin okrywowych lub bylin, mamy większą dowolność, bo nie osiągają tak dużych rozmiarów, a zasady doboru gatunkowego są analogiczne, jak dla drzew.

DRZEWA

Na terenach osiedlowych z wysoką zabudową należy zwrócić szczególną uwagę na parametry drzew, takie jak: docelowe rozmiary korony, zacienianie, kruchość konarów, itp.

Należy wybierać gatunki wolno rosnące, najlepiej z ażurową koroną lub wcześniej zrzucające liście. Korona powinna być osadzona na wysokości min. 2,2 m (zapewnione jest wtedy przejście i dobra widoczność). W przypadku drzew sadzonych w bezpośrednim sąsiedztwie budynków, należy wybierać miejsca na tyle oddalone od okien i ścian, aby nie zachodziła konieczność silnego cięcia koron, gdy drzewo się rozrośnie. Unikaj też drzew o „ciężkich” koronach, np. zimozielonych (świerk, daglezwia, choina) lub pozostawiających suche liście na zimę (niektóre odmiany dębu, grabu), gdyż powodują one silne zacienianie mieszkań w porze zimowej, kiedy słońca i tak jest niewiele. Należy zachować również odpowiednie odległości pomiędzy drzewami, w zależności od gatunku, tak aby nie powodować nadmiernego zwarcia koron. Zbyt gęste nasadzenia docelowo dużych drzew, powodują konieczność ich usuwania z powodu niezadowolenia i skarg mieszkańców. Zieleń osiedlowa narażona jest w szczególności na duże zacienienie, wynikające m.in. z obecności wysokich zabudowań. Należy dobierać rośliny znoszące półcień, a nawet całkowite zacienienie. Ponadto drugim ważnym czynnikiem jest duże stężenie amoniaku (z psiego moczu) przy nasadzie pni. Wrażliwe są na to przede wszystkim młode drzewa iglaste. Wybierając gatunki drzew do nasadzeń porozmawiaj z pracownikiem centrum ogrodniczego i sprawdź informacje w książkach lub Internecie.

Proponowane gatunki:

- brzoza brodawkowata ‘Golden Cloud’, ‘Youngii’, ‘Gracilis’ oraz ‘Purpurea’
- brzoza pożyteczna ‘Doorenbos’
- buk pospolity wraz z odmianami: ‘Dawyck Purple’, ‘Purple Fountain’, ‘Purpurea Pendula’, ‘Rohan Obelisk’
- cyprysik nutkajski ‘Jubilee’ (wrażliwy na zasolenie)

- dąb szypułkowy 'Fastigiata'
- glóg pośredni 'Paul's Scarlet'
- grab pospolity 'Frans Fontaine'
- grusza drobnoowocowa 'Chanticleer'
- jabłoń ozdobna 'Dolgo', 'Golden Hornet', 'John Downie', 'Ola', 'Profusion', 'Royalty', 'Adirondack', 'Evereste', 'Van Eseltine'
- jesion wyniosły 'Nana'
- jodła kalifornijska 'Compacta' (wrażliwa na zasolenie)
- jodła koreańska (wrażliwa na zasolenie)
- kasztanowiec czerwony
- klon czerwony i jego odmiany, w tym 'Red Sunset'
- klon jesionolistny w odmianach 'Flamingo' i 'Odessanum'
- klon pensylwański
- klon polny
- klon tatarski odm. ginnala
- klon pospolity
- magnolia japońska
- oliwnik wąskolistny
- sosna czarna (wrażliwa na zasolenie)
- surmia bignoniowa i jej odmiana 'Nana'
- śliwa wiśniowa 'Pissardi', 'Nigra'
- świerk kłujący 'Koster' oraz forma niebieska (wrażliwy na zasolenie)
- wiśnia osobliwa 'Umbraculifera'
- Więcej można znaleźć na www.e-katalogroslin.pl.

KRZEWY

Krzewy, w zależności od gatunku, osiągają różne rozmiary, więc ich gęstość sadzenia należy dostosować do docelowej wielkości.

Z reguły krzewy duże, takie jak forsycje, tawuły, jaśminowce, sadzimy po 1-2 szt./m², a krzewy mniejsze – po 3-4 szt./m². Krzewy najlepiej sadzić w grupach. Nie zostawiaj pomiędzy nimi trawy, bo z czasem nie da się jej wykosić, a poza tym będzie ona zabierać krzewom wodę i cenne składniki odżywcze z podłoża. Powierzchnię pod krzewami najlepiej podsypać korą i obsadzić roślinami okrywowymi, takimi jak barwinek czy bluszcz pospolity.

Wykaz proponowanych gatunków krzewów do nasadzeń w mieście.:

- berberys ottawski 'Silver Miles', 'Superba'
berberis Thunberga 'Atropurpurea', 'Atropurpurea Nana', 'Erecta', 'Green Carpet', 'Orange Rocket', 'Rose Glow'
- bez czarny i jego odmiany 'Aurea' i BLACK BEAUTY
- dereń rozłogowy 'Kelseyi'
- forsycja pośrednia 'Goldzauber', 'Lynwood', 'Spectabilis'
- forsycja 'Maluch'

- irga pomarszczona
- irga błyszcząca, irga Dammera 'Major', 'Mooncreeper'
- irga rozkrzewiona
- irga pozioma
- irga płózka 'Eicholtz'
- irga szwedzka 'Coral Beauty i 'Skogholm'
- irga wczesna 'Boer'
- irga 'Ursynów'
- jaśminowiec 'Biały Karzeł'
- ligustr pospolity
- ligustr okrągłolistny
- pęcherznica kalinolistna 'Luteus', 'Diabolo', 'Dart's Gold', 'Red Baron'
- pięciornik krzewiasty 'Abbotswood', 'Goldfinger', 'Goldteppich', LOVELY PINK 'Pink Beauty'
- pigwowiec okazały 'Rubra'
- pigwowiec pośredni 'Crimson and Gold'
- rokitnik wąskolistny i jego odmiana 'Hikul'
- śnieguliczka biała 'Leavigatus'
- śnieguliczka Chenaulta 'Hancock'
- śnieguliczka Doorenbos, 'Amethyst', 'Magic Berry', 'Mother of Pearl', 'White Hedge'
- tamaryszek francuski
- tamaryszek drobnokwiatowy
- tawlina jarzębolistna i jej odmiana 'Sem'
- tawuła japońska 'Albiflora', 'Anthony Waterer', 'Dart's Red', 'Genpei', 'Golden Princess', 'Goldflame', 'Japanese Dwarf', 'Little Princess'
- tawuła nipponńska 'June Bride', 'Snowmound'
- tawuła van Houtte'a
- tawuła brzoźolistna 'Tor'
- tawuła szara 'Grefsheim'
- tawuła gęstokwiatowa
- tawulec pogięty 'Crispa'

Więcej można znaleźć na www.e-katalogroslin.pl.

KWIETNIKI I RABATY BYLINOWE

Wspaniałym urozmaiceniem kolorystycznym mogą być zróżnicowane pod względem rodzaju, wielkości i koloru rośliny kwitnące, np. byliny czy rośliny jednoroczne. Odpowiednio dobrane będą atrakcyjne przez cały sezon – zmieniając kolory kwiatów, liści, kusząc zapachem i przyciągając mnóstwo pożytecznych owadów.

Wspaniałym urozmaiceniem kolorystycznym mogą być zróżnicowane pod względem rodzaju, wielkości i koloru rośliny kwitnące, np. byliny czy rośliny jednoroczne. Odpowiednio dobrane będą atrakcyjne przez cały sezon – zmieniając kolory kwiatów, liści, kusząc zapachem i przyciągając mnóstwo pożytecznych owadów.

Byliny są to rośliny wieloletnie, których części naziemne zanikają na zimę, ozdobne z liści i kwiatów. Należy je stosować w miejscach reprezentacyjnych, tam gdzie chcemy obniżyć koszty pielęgnacji rocznej. Powinny być wprowadzane zgodnie z siedliskiem, warto stosować gatunki i odmiany odporne na warunki miejskie, suszę, zasolenie, a także nie wymagające częstego przesadzania i podziału bryły korzeniowej.

Wybrane do kompozycji rośliny powinny być silne, bez widocznych uszkodzeń i objawów chorobowych. Pąki i liście powinny być dobrze wykształcone, bez oznak chorobowych i prawidłowo wybarwione. Rośliny powinny mieć dobrze wykształcony system korzeniowy. Rośliny cebulowe to rośliny, które jako część zimującą wykształcają cebule. W opracowaniu dla uproszczenia przyjęto nazwę „rośliny cebulowe” dla wszystkich roślin, które tworzą podziemne organy przetrwalnikowe (cebule, bulwocebule, bulwy, kłącza).

Przy pozyskiwaniu roślin z tej grupy należy zwrócić szczególną uwagę na to, aby cebule były odpowiednio duże, w zależności od gatunku. Cebule i bulwy muszą być twarde, mięsiste, bez objawów chorobowych i mieć zdrowy wygląd. Łuski zewnętrzne cebul muszą być nienaruszane i bez plam.

Rośliny jednoroczne stosowane do obsadzania kwietników należy dobierać zgodnie z planowanym zmianowaniem, tj. przewidzieć jakie gatunku wprowadzimy na zmianę wiosenną, letnią i jesienną.

Polecany gatunek bylin:

- bergenia sercowata w odmianach
- bodziszek (zwłaszcza korzeniasty i kantabryjski 'Cambridge' oraz 'Biokovo')
- funkia w odmianach (wrażliwe na suszę, polecane na osiedla)
- jeżówki purpurowe w odmianach (wrażliwe na suszę, polecane na osiedla)
- kocimiętka Faassena
- krwawniki pospolity i wiązówkowaty w odmianach
- liliowce w odmianach (zwłaszcza 'Stella d'Oro')
- nachyłek okółkowy w odmianach ('Grandiflora', 'Moonbeam', 'Zagreb')
- trawy ozdobne (jak kostrzewa popielata, miskant cukrowy i chiński)
- przywrotnik (wszystkie gatunki i odmiany)
- rozchodnik olbrzymi w odmianach kwitnących późnym latem, np. 'Brillant', 'Stardust'
- rudbekia błyskotliwa 'Goldsturm'
- szalwia omszona
- tojeść kropkowana
- tojeść rozesłana
- turzyce (muskegońska)
- wilczomlecz
- zawciąg nadmorski w odmianach

Polecane gatunki roślin jednorocznych

- aksamitka rozpierzchła
- begonia stale kwitnąca

- bratek ogrodowy
- kapusty ozdobne
- niecierpek
- niecierpek – z grupy SunPatiens
- pelargonia
- starzec
- stokrotka pospolita
- szalwia w odmianach
- żeniszek meksykański
- oraz rośliny „strukturalne”, jak np. kocanki włochate.

LISTA SPRAWDZAJĄCA DLA NASADZEŃ

Spis zagadnień, o których powinniśmy pamiętać przy lokowaniu nasadzeń na naszym terenie.

Sprawdź, czy:

- gatunki, które wybrałeś, rosną dobrze gdzieś w okolicy, w podobnych warunkach zacienienia i glebowych
- docelowa wielkość roślin nie będzie w przyszłości problemem
- sąsiedzi, przy których oknach będą sadzone rośliny, nie mają nic przeciwko temu
- rośliny sadzone blisko placów zabaw, nie są trujące
- zapewniłeś bazę pokarmową dla ptaków i innych drobnych zwierząt
- rośliny są zróżnicowane kolorystycznie i pod względem wielkości, i czy po rozrośnięciu nie będą nawzajem się zasłaniać i sobie przeszkadzać
- wprowadziłeś rośliny kwitnące, pachnące, itp., zmieniające się w ciągu sezonu

PROJEKTOWANIE I CO DALEJ?

Czas świętować, ale zaraz potem zabrać się do kolejnego etapu planowania. Trzeba przemyśleć, jak zrealizujemy nasz projekt.

Trzeba zapewnić odpowiednią liczbę wykonawców, narzędzia, warunki do pracy. Zorganizujemy festyn podwórkowy z muzyką, domowymi ciastami i lemoniadą, zaprosimy do współpracy znajomych, a jeśli trzeba – rozłożmy pracę na etapy. W miłej i przyjaznej atmosferze nie tylko łatwiej jest podjąć decyzje, kto czym się zajmie. Również sama praca okaże się znacznie bardziej przyjemna!

Przygotowanie terenu

Przed sadzeniem roślin, teren trzeba dobrze przygotować – oczyścić ze śmieci, chwastów, kamieni, resztek podbudowy czy nawierzchni.

Jeśli planujemy stworzyć placyk i wprowadzić nasadzenia w sąsiedztwie drzew i krzewów istniejących, pamiętajmy o tym, aby wszelkie prace prowadzić ręcznie, żaby nie uszkadzać ich korzeni. Nasadzenia w otoczeniu ławeczki można wykonać wówczas, gdy nie będą one kolidowały w drastyczny sposób z systemem

korzeniowym roślin istniejących. Jeśli zdecydujemy się na wykonanie oprysków mających na celu zwalczanie chwastów, należy zachować szczególną ostrożność. Preparat nie może uszkodzić drzew i krzewów przewidzianych do zachowania. Warto osłonić je folią (np. malarską) przed opryskiem, a także sprawdzić kierunek i siłę wiatru. Nie zapominajmy o odpowiednim stroju, maseczce na twarz i wszelkich zaleceniach producenta, chroniących nasze zdrowie.

Teraz nadszedł dobry moment na ułożenie dodatkowych fragmentów nawierzchni, zainstalowanie ławeczki, montaż ewentualnych trejaży, pergoli, kosza na śmieci czy stojaka na rowery. Rośliny należy wprowadzać dopiero po zakończeniu pozostałych prac terenowych i związanych z montażem elementów wyposażenia. Pozwoli to uniknąć start na etapie sadzenia roślin.

Przymocowanie ławeczki

Nasza ławeczka jest bardzo elegancka i może stać się łupem „nieproszonych” gości, dlatego warto ją przytwierdzić do fundamentów z bloczków betonowych, zakopanych równo z gruntem lub przymocować ją do jakiegoś innego stabilnego elementu wyposażenia. Nie należy przykręcać nóg ławki bezpośrednio do kostki i płyt chodnikowych, bo już nie raz zdarzyło się, że ławeczka „wyszła” razem z czterema z tych elementów!

Przygotowanie podłoża

Po uprzątnięciu terenu, zamontowaniu ławeczki i elementów wyposażenia, czas na przygotowanie gleby przeznaczonej pod nasadzenia roślin. Warstwa powierzchniowa na terenie przeznaczonym pod obsadzenia drzewami i krzewami powinna być uprawiona na głębokość minimum 30 cm. Można użyć do tego szpadla lub wideł i lekko przekopać (uwaga na korzenie!) lub spulchnić podłoże. Jeśli gleba nie jest najlepsza, np. zbyt zwięzła, można zmieszać ją z piaskiem i urodzajną ziemią kompostową, która dostępna jest nawet w niewielkich centrach ogrodniczych. Należy unikać stosowania torfu, jako materiału organicznego, ze względu na konieczność pozyskania go ze źródeł naturalnych, a także łatwe podleganie procesom mineralizacji pod wpływem przesuszenia, o co w mieście nietrudno. Stanie się on przez to zupełnie nieprzydatny dla roślin. Trzeba również sprawdzić spadki i poziom terenu. Nie wolno nadsypywać ziemi w miejscach, gdzie znajdują się korzenie drzew i krzewów, ani nadmiernie ich odkopywać. Warto też sprawdzić, czy woda swobodnie wsiąka w grunt lub ma gdzie powierzchniowo odpłynąć. Łatwiej jest podlać roślinę podczas suszy, niż próbować ją osuszyć kiedy stagnuje woda, co często jest przyczyną gnicia. Jeżeli w przestrzeni osiedla w zimę posypuje się ścieżki solą, warto się upewnić, czy woda z nawierzchni nie wpływa bezpośrednio pod rośliny.

SADZENIE ROŚLIN

Oto wskazówki jak prawidłowo sadzić odpowiednie gatunki roślin.

Sadzenie drzew

Drzewa należy sadzić na taką samą głębokość, na jakiej rosły poprzednio, w szkółce. Poziom posadowienia drzew trzeba zatem precyzyjnie dostosować do projektowanego profilu terenu. Doniczki i elementy opakowań należy usunąć przed sadzeniem roślin, zostawiając siatkę, jutę lub inne tkaniny ulegające biodegradacji, a zabezpieczające bryłę korzeniową przed rozsypaniem. Drzewo posadowione na odpowiednim poziomie powinno się zabezpieczyć 3 palikami wbitymi w grunt poza obrysem bryły korzeniowej, w odległości 30-40 cm od niej. Do pnia i palików, na wysokości 30 cm od góry palika, mocuje się taśmy stabilizujące drzewo. Celem tych zabiegów jest uniknięcie pochylania się lub wyłamania nowo posadzonego drzewa, zanim bryła korzeniowa zacznie przerastać grunt. Należy się zatem upewnić, czy system mocujący jest wykonany poprawnie – nieprawidłowo wykonany stwarza więcej szkód niż pożytku. Drzewa trzeba starannie podlać natychmiast po posadzeniu.

Sadzenie krzewów i roślin okrywowych

Rośliny sadzimy na takiej samej głębokości, na jakiej rosły w szkółce lub/i w pojemniku. Pojemniki usuwamy przed sadzeniem. Doły pod duże krzewy wykonujemy odpowiednio większe od bryły korzeniowej. Dół należy wypełnić mieszanką gruntu i ziemi kompostowej w proporcji zależnej od kondycji podłoża i wymagań poszczególnych gatunków. Zapełniamy go kolejnymi warstwami zagęszczając tak, by nie uszkodzić systemu korzeniowego. Materiał stanowiący wypełnienie wokół korzeni krzewów powinien być odpowiednio zagęszczony wodą w celu wyeliminowania pustych przestrzeni w glebie, więc krzewy należy starannie podlać natychmiast po posadzeniu.

Rośliny z odkrytym korzeniem (z gołym korzeniem, kopane) należy sadzić na wiosnę (marzec – kwiecień) i pod koniec okresu wegetacyjnego.

Rośliny z bryłą korzeniową (korzeń z ziemią, zawinięty w jutę) należy sadzić na wiosnę lub jesienią (najlepiej w stanie bezlistnym), o ile pędy wykazują odpowiedni stopień zdrewnienia.

Rośliny uprawiane w donicach można sadzić przez cały rok, o ile pozwalają na to warunki atmosferyczne.

Sadzenie żywopłotów

Rośliny należy sadzić w dołki bądź rowki. Jednorzędowo, dwurzędowo (naprzemianległe) lub wielorzędowo (na mijanego). Pozostałe zasady są zgodne z ogólnymi zasadami sadzenia krzewów.

Sadzenie roślin na kwietnikach i rabatach kwiatowych (byliny, rośliny cebulowe)

Cebule tulipanów należy sadzić we wrześniu-październiku na głębokości równej 2-3-krotnej ich wysokości. Odstępy pomiędzy cebulami powinny wynosić około 2-3-krotnej szerokości cebul. Zaleca się sadzenie roślin cebulowych do dołów wyznaczonych szpikulcem do cebul. Nie sadźmy ich zbyt symetrycznie, gdyż wyglądałoby to nienaturalnie. Po umieszczeniu cebul w glebie należy przykryć ją

rozdrobnioną korą. Taka ściółka zabezpieczy podłoże przed utratą wilgoci i ograniczy wzrost chwastów. Dodatkowo, w przypadku cebul sadzonych jesienią, grubsza warstwa ściółki ograniczy przemarzanie gleby.

Sadzenie innych roślin cebulowych należy wykonywać zgodnie z ich cyklem wegetacyjnym, wg danych podanych w poniższej tabeli.

Terminy sadzenia cebul oraz bulwocebul

nazwa rodzajowa	termin sadzenia cebul lub bulwocebul do gruntu	nazwa rodzajowa
narcyzy	k. VII	lilie
zimowity	VII – VIII	szachownice
krokusy jesienne	VIII	krokusy wiosenne
śnieżyca wiosenna	VIII	cebulice
szafirki	VIII – IX	tulipany
śnieżyczka przebiśnieg	VIII – IX	hiacyny
śniedki	VIII – IX	czosnki
		kosańce cebulowe

Sadzenie pnączy

Pnącza sadzimy podobnie jak krzewy i rośliny okrywowe w dołki wypełnione ziemią urodzajną i dobrze podlewamy. Wokół sadzonek formujemy misy i wysypujemy korą, żeby nie dopuścić do rozwoju chwastów, które bardzo szybko mogą „zagłuszyć” nasze pnącze.

Ponadto pnącza dobrze jest przytwierdzić do tymczasowych podpór drewnianych (bambusowych), które należy usunąć po upływie około dwóch lat, gdy pnącza przytwierdzą się przylgami lub wąsami wystarczająco mocno do powierzchni ściany lub podpory, czy trejażu.

Zakładanie trawników

Najlepszym terminem siewu jest wrzesień oraz październik lub przełom marca-kwietnia i maja. Przed siewem trawy należy wrzucić lekko wierzchnią warstwę gleby (2-4 cm), rozbijając przy tym grudki. Nasiona należy wysiewać na glebę lekko wilgotną, najlepiej po naturalnych opadach. W przypadku sztucznego zraszania należy odczekać aż woda wniknie do głębszych warstw gruntu, a warstwa wierzchnia lekko przeschnie, w przeciwnym wypadku nasiona traw będą przylepiać się do grudek ziemi i nie będzie możliwe ich przykrycie. Siać można siewnikiem lub ręcznie, stosując metodę krzyżową pojedynczą. W przypadku dobrego przygotowania podłoża i optymalnych warunków zewnętrznych norma wysiewu wynosi 30 g/m² (lub wg wskazań dla konkretnej mieszanki).

Po siewie nasiona należy bezwzględnie przykryć ziemią na głębokość nie większą niż 0,5-1 cm i zagrabić używając kolczatki lub grabi. Na koniec należy zwałować lekkim wałem i delikatnie zraszać, żeby nie spowodować wymywania i przemieszczania się nasion.

LISTA SPRAWDZAJĄCA PRZED SADZENIEM

Sprawdź czy jesteś odpowiednio przygotowany do sadzenia nowych roślin.

Sprawdź, czy:

- prawidłowo oczyściłeś teren i wyprofilowałeś spadki, zapewniłeś drenaż, żeby nigdzie nie stagnowała woda
- masz wszystkie niezbędne sprzęty do sadzenia (grabie, szpadle, paliki i taśmy do drzew, itp.)
- masz odpowiednią ilość ziemi kompostowej, nawozów i kory

JAK PIELEGNOWAĆ PODWÓRKOWY OGRÓDEK?

Może się zdarzyć, że ławka, nawierzchnia lub inny element naszego podwórkowego ogródka ulegną uszkodzeniu. Przecież to naturalne, że rzeczy się zużywają i niszczą. Rośliny również wymagają kontroli i pielęgnacji. Uwaga ta szczególnie dotyczy nowo wprowadzonych roślin, zarówno niewielkich bylin, jak i krzewów i drzew, które w pierwszej fazie po posadzeniu wymagać będą szczególnej opieki.

Na tym etapie warto jest ustalić zakres kilku procedur eksploatacyjnych. Najprostsza polega na ustaleniu łańcuszka wsparcia. Każdy sąsiad powinien wiedzieć, do kogo ma zadzwonić, jeśli zauważy awarię, ale też, co zrobić, kiedy jest świadkiem niewłaściwego użytkowania. Polegajmy raczej na sobie, interwencję służb miejskich pozostawiając na koniec, jako ostateczność.

Pamiętajmy, że na utrzymanie elementów wyposażenia i pielęgnację roślin będziemy potrzebować pewnych funduszy. Możemy się na ten cel „opodatkować”, odkładając „do ogródkowej skarbonki” określoną kwotę, np. co miesiąc. Może okazać się to znacznie lepsze, niż doraźne szukanie środków, co wydłuży czas naprawy, zniechęcając jednocześnie sąsiadów i niepotrzebnie zwiększając grono „ogrodosceptyków”.

Rozwój naszego ogrodu warto też zaplanować od razu – najlepiej wspólnie uzgodnić, kiedy dokonamy wymiany kwiatów, uzupełnień w nasadzeniach, rozbudowę. Ogród to złożony proces, który bez opieki ogrodników nie będzie możliwy.

KONSERWACJA

Wyposażenie, które znajduje się na ternie podwórek powinno być bezpieczne. Cechy bezpiecznego wyposażenia podwórka to między innymi: stabilne siedzenia, murki, latarnie, kosze na śmieci, brak wyłamanych drzwiczek od instalacji elektrycznych, brak ostrych

krawędzi elementów wyposażenia podwórka, brak śmieci na podwórkach, brak odchodów na trawnikach.

Zachowanie elementów małej architektury w dobrym stanie wymaga standardowych zabiegów konserwacyjnych i porządkowych. Wydaje się, że konserwacja wyposażenia, tak jak utrzymanie roślinności, przy odpowiednim podziale prac pomiędzy mieszkańców nie powinna stwarzać problemów.

Zabiegami, jakie będzie trzeba wykonywać cyklicznie, są: bieżące naprawy, odmalowywanie wybranych elementów wyposażenia. Zabiegami bardziej zaawansowanymi będą naprawy nawierzchni.

Należy pamiętać, że nowo instalowane elementy wyposażenia powinny być odporne na akty wandalizmu. Wiadomo, że nic nie ustrzeże naszego podwórka, jeżeli ktoś celowo zechce coś zniszczyć, ale zastosowanie dobrze umocowanego, trwałego, wykonanego z mocnych materiałów wyposażenia może przedłużyć atrakcyjny wygląd naszego ogródka.

Koszty, jakie mogą ponieść mieszkańcy na utrzymanie elementów wyposażenia podwórka, to przede wszystkim zakup lakierów i farb do odnawiania wyposażenia.

PIELEGNACJA ROŚLIN

Pierwsza faza życia rośliny i to, w jaki sposób o nią zadamy, zadecyduje o tym, czy roślina „nie wypadnie”, czyli nie zacznie nam stopniowo zamierać. W przestrzeni miejskiej głównym problemem, który mają do pokonania rośliny, jest brak wody. Dlatego przynajmniej w pierwszym roku po posadzeniu, trzeba je będzie regularnie podlewać.

Warto również pamiętać o nawożeniu roślin oraz o wyściółkowaniu korą podłoża pod krzewami i bylinami, która zapobiega zarówno zachwaszczaniu, jak i spowalnia odparowywanie wody z gleby. W tym celu najlepiej udać się do sklepu ogrodniczego bądź większego sklepu budowlanego po uniwersalną odżywkę do roślin ogrodowych. W naszych ogródkach raczej nie będziemy uprawiać roślin w celach produkcyjnych ani badać poziomu składników odżywczych w glebie, dlatego nawóz uniwersalny powinien nam wystarczyć.

Dodatkowej pielęgnacji wymagają nowo posadzone drzewa. Aby uniknąć ich pochylenia oraz złamań, w pierwszych latach po posadzeniu trzeba stale kontrolować system mocujący (stabilność palików i taśm mocujących). Oczywiście w tym przypadku również nie wolno zapominać o podlewaniu.

Wszystkie rośliny na naszym podwórku będą wymagać określonych zabiegów pielęgnacyjnych. Utrzymanie roślinności w dobrym stanie wymaga cyklicznych prac ogrodniczych. Od najprostszych, takich jak grabienie liści jesienią, po trochę bardziej skomplikowane, jak nawożenie. Przed rozpoczęciem prac ogrodniczych warto więc zastanowić się wspólnie z innymi mieszkańcami jak podzielić prace związane z utrzymaniem zieleni oraz jak finansowany będzie np. zakup kory czy nawozu. W zależności od pory roku powinniśmy przygotować się w odpowiedni sposób do ich wykonania.

PIELEGNACJA ROŚLIN WIOSNĄ

Sposoby zaopiekowania się roślinami w wiosnę.

Jeżeli zakładamy ogród w okresie wiosennym nasze zabiegi ograniczają się do: sadzenia roślin (wg opisanych instrukcji) oraz pielęgnacji typowej dla nowo posadzonych roślin takich jak podlewanie, ściółkowanie, ochrona przed wykopaniem roślin przez zwierzęta. W kolejnych latach opieka nad roślinami w okresie wiosennym to uporządkowanie ogrodu po zimie, a w tym zdjęcie z roślin ociepleń (jeżeli je zastosowaliśmy), wygrabienie podłoża z pozostałych po okresie jesienno-zimowym liści, nadmiaru piasku pozostałego po posypywaniu dróg w czasie zimy, opadłych gałęzi i różnego rodzaju śmieci. Jeżeli jest to konieczne, należy uzupełnić ściółkę, usunąć obeschłe w czasie zimy gałęzi drzew i krzewów.

PIELEGNACJA ROŚLIN LATEM

Sposoby zaopiekowania się roślinami w lato.

W okresie letnim naszym podstawowym zadaniem będzie podlewanie roślin. Intensywność podlewania zależy będzie od ilości opadów i temperatur w danym czasie. Ważne jest, by nie podlewać roślin w tych porach dnia, kiedy słońce najmocniej operuje. Można także pomyśleć o wzmocnieniu roślin nawozem przystosowanych do ich wymagań. Należy również pamiętać o usuwaniu uschniętych kwiatów roślin kwitnących.

PIELEGNACJA ROŚLIN JESIENIĄ

Sposoby zaopiekowania się roślinami na jesieni.

W tym okresie powinniśmy się przygotować na zwiększenie zakresu prac – zarówno pielęgnacyjnych po okresie wegetacyjnym (np. cięcia sanitarne, obcinanie przekwitłych kwiatostanów) oraz prac związanych z przygotowaniem roślin do zimy. Sezon zimowy może być dla nich szczególnie kłopotliwy: dla drzew ze względu na solenie dróg w ich otoczeniu. Idealem byłoby zaprzestanie solenia nawierzchni pieszych i jezdnych na rzecz posypywania ich piaskiem. Nadmierne przedostawanie się soli do gleby, ale również osadzanie się jej na roślinach może prowadzić do ich stopniowego zamierania. W przypadku bylin i mniejszych krzewów może wystąpić problem z ich przemarzaniem. Dobrą praktyką jest również przygotowanie bylin do sezonu zimowego, na przykład poprzez przykrycie ich igliwem, a niektóre krzewy wymagać będą opatulenia ich np. agrowłókniną.

Należy pamiętać o tym, że aby uzyskać prawidłowy pokrój wybranych roślin, należy je systematycznie przycinać. Okres dokonywania tych zabiegów należy dostosować do danego gatunku. Obsadzając nasz ogród warto zapoznać się z tymi informacjami (np. pozyskać je od szkółkarza u którego kupujemy rośliny, albo chociażby na stronach internetowych). Niektóre z sadzonych roślin np. tawuły czy forsycje nie boją się przycinania, a wręcz wymagają radykalnych, corocznych cięć.

PIELEGNACJA ROŚLIN ZIMĄ

Sposoby zaopiekowania się roślinami w zimę.

Zimą nasz ogród odpoczywa przed kolejnym okresem wegetacyjnym. To dobry czas by zaplanować jakie rośliny chcielibyśmy dosadzić w naszym ogrodzie czy na naszym podwórku wiosną.

Warto także pamiętać, że rośliny w przestrzeni osiedli mieszkaniowych narażone są na aktywność psów i kotów. Mocz zwierząt może powodować zamieranie roślin, a w szczególności zasychanie tych z grupy iglastych. W celu ochrony młodych nasadzeń rozważyć należy ich okresowe ogrodzenie.

LISTA SPRAWDZAJĄCA PRZYGOTOWANIE NA KOLEJNE PORY ROKU

Sprawdźcie czy jesteście gotowi na każdą porę roku.

Sprawdź, czy:

- zaplanowaliście, jakie prace należy uwzględnić przy pielęgnacji podwórka?
- ustaliliście, kto będzie odpowiedzialny na pielęgnację otoczenia ławeczki?
- oszacowaliście, jakie będą stałe (np. miesięczne) koszty utrzymania otoczenia ławeczki?
- ustaliliście, jak finansowana będzie pielęgnacja otoczenia ławeczki?
- posiadacie sprzęt przydatny do przeprowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych roślin i konserwacji elementów wyposażenia?

UFF, UDAŁO SIĘ!!!

Nic nie sprawi nam większej przyjemności, niż poczucie satysfakcji z dobrze wykonanej wspólnej pracy. Przygotujmy się na to, iż w pierwszym roku po zaaranżowaniu otoczenia naszej ławeczki, a zwłaszcza zaraz po posadzeniu roślin, nie osiągniemy właściwego końcowego efektu.

Nastąpi on najwcześniej po 2-3 latach, a nawet nieco później, gdy większość roślin osiągnie docelowe rozmiary i będzie nas cieszyć swym pięknem, a my sami przyzwyczaimy się do wypoczywania w tym miejscu.

Oznacza to również, że ogród przeszedł z fazy inwestycyjnej w eksploatacyjną. A i tę warto zaplanować, więc to nadal nie koniec prac grupy inicjatywnej. Oprócz opisywanego już „łańcuszka wsparcia” w pielęgnacji obiektu przyda się regulamin. Dotyczący sposobu i czasu użytkowania „ławeczki”. Może zechcecie opracować regulamin ogrodu w większym gronie, np. na festynie z okazji otwarcia. Powinny znaleźć się tam informacje dotyczące tego, w jakich godzinach można zachowywać się w nim głośno, czy można karmić zwierzęta, pisać

po nawierzchni, sadzić własne, nowe rośliny (jeśli tak – to jakie i gdzie?), organizować indywidualne przyjęcia etc. Taki regulamin trzeba wydrukować, zalaminować i powiesić w ogrodzie, najlepiej w widocznym miejscu.

Wyznacznikiem naszego wspólnego sukcesu na pewno będzie coraz większa liczba osób chcących korzystać z ławeczki, ich zaangażowanie w pielęgnację i utrzymanie jej otoczenia oraz pochwały sąsiadów i osób z zewnątrz. Nie mówiąc już o profitach dla każdego z sąsiadów, opiekujących się tym miejscem. Przecież „jeśli chcesz być szczęśliwy całe życie – spraw sobie ogród” .!

Życzymy powodzenia w tworzeniu planów aranżacji ogrodu!

W razie problemów bądź pytań zachęcamy do kontaktu z biurem konkursu pod adresem: laweczka@fundacjabos.pl